Velferdsalliansen
EAPN Norway

Poverty Watch

EN ANALYSE AV FATTIGDOMSUTVIKLINGEN I NORGE

2025

FORORD

Denne rapporten utgis av Velferdsalliansen EAPN Norway. Vi er et ikke-kommersielt partipolitisk uavhengig og livssynsnøytralt samarbeidsfellesskap mellom frivillige organisasjoner som jobber innenfor fattigdomsbekjempelse. Vi jobber for et aktivt og inkluderende velferdssamfunn hvor ingen står utenfor.

Velferdsalliansen EAPN Norway er dedikert til å fremme velferdspolitikk som sin hovedmålsetting. Vi fungerer som et aktivt, synlig og innflytelsesrikt talerør for våre medlemmer og målgruppen vår på lokal, nasjonal og internasjonal skala. Et kjerneaspekt av vårt arbeid er å sikre reell brukermedvirkning, både på individnivå og på tjeneste- og systemnivå. Vi verdsetter innspillene fra våre medlemmer, som vi tar med oss til ulike arenaer og samlinger i Norge, Norden og Europa. Dette gjør at hver enkelt i våre medlemsorganisasjoner har en direkte innvirkning på hvilke saker vi jobber med og hva vi kjemper for.

Vi er tilknyttet European Anti-Poverty Network (EAPN), noe som betyr at vi samarbeider med tilsvarende nasjonale nettverk i Europa, i tillegg til europeiske organisasjoner. Dette gir oss muligheten til å utveksle kunnskap, koordinere innsatsen vår og øke vår politiske innflytelse. Gjennom vår deltakelse i ulike arbeidsgrupper, jobber vi aktivt med å styrke livet til mennesker som lever i fattigdom over hele Europa.

Videre er vi en del av Samarbeidsforum mot fattigdom i Norge (SF), som består av åtte bruker- og pårørendeorganisasjoner. SF har faste møter med politisk ledelse i Arbeids- og inkluderingsdepartementet tre ganger i året.

I denne rapporten presenterer vi den nyeste tilgjengelige statistikken på fattigdom i Norge, samt våre vurderinger om utviklingen av fattigdom her.

Denne rapporten er basert på statistikk og rapportering fra blant annet Forbruksforskningsinstituttet SIFO og Statistisk Sentralbyrå (SSB), men også på samtaler med og erfaringer fra våre medlemsorganisasjoner gjennom året.

SAMMENDRAG

Poverty Watch 2025 gir en helhetlig analyse av utviklingen av fattigdommen i Norge de siste par årene, og viser hvordan ulikhet, høye levekostnader og manglende koordinering i sosialpolitikken påvirker både enkeltmennesker og samfunnet som helhet. Rapporten påpeker at selv om Norge har utryddet ekstrem fattigdom, lever om lag elleve prosent av befolkningen under grensen for vedvarende lavinntekt, og den økonomiske ulikheten i befolkningen er økende. Økende mat- og boutgifter, spesielt etter pandemien, har skapt en ny gruppe arbeidende fattige – personer som har jobb, men som likevel ikke klarer å dekke nødvendige utgifter. Fattigdommen rammer særlig aleneforeldre, innvandrere, minstepensjonister og personer med ustabil tilknytning til arbeidslivet, og er ofte preget av skam og usynlighet.

Konsekvensene av fattigdom er omfattende. Barn i lavinntektsfamilier har høyere risiko for helseproblemer, lavere utdanning og sosialt utenforskap. Økende ulikhet bidrar videre til polarisering, mistillit til staten og økt kriminalitet. Rapporten fremhever at tiltak mot fattigdom må være både økonomiske og strukturelle – med blant annet økte ytelser, bedre oppfølging av unge, styrket gjeldsrådgivning, målrettede boligtiltak og fritidstilbud for barn. Like viktig er brukermedvirkning og samarbeid med frivilligheten for å sikre at tiltakene reflekterer de reelle behovene.

Rapporten avsluttes med en anbefaling om at Norge bør utvikle en nasjonal strategi for fattigdomsbekjempelse – dette i lys av at EU har annonsert en kommende europeisk strategi. En slik handlingsplan vil kunne samle dagens fragmenterte innsats, sikre langsiktighet, rettferdig ressursbruk og bedre koordinering mellom stat, kommune og sivilsamfunn. Fattigdomsbekjempelse fremheves ikke bare som et spørsmål om sosial rettferdighet, men som en investering i samfunnets bærekraft, tillit og framtidige velferd.

Utgiver: Velferdsalliansen EAPN Norway
Tekst: Dino Cehic og Elida Heløy
Bidragsytere: Mari Horvli, Ana Lopez Taylor og Astri Klonteig
Publisert: 17. oktober 2025

www.velferdsalliansen.no

INNHOLD

01.
Hva er fattigdom?

02.
Utviklingen av fattigdom i Norge

03.
Farene ved fattigdom

04.
Hvordan kan vi redusere fattigdom?

05.
En nasjonal strategi for bekjempelse av fattigdom?

06.
Litteraturliste

01. HVA ER FATTIGDOM?

Fattigdom er et begrep som ofte oppfattes ulikt, avhengig av hvor i verden man befinner seg. I Norge er det gjerne relativ fattigdom som står i fokus, mens i mange andre land handler det fortsatt om å dekke de mest grunnleggende behovene. For å forstå hvordan fattigdom ser ut i en norsk kontekst, er det nyttig å se på skillet mellom ekstrem fattigdom og relativ fattigdom.

Ekstrem fattigdom innebærer å ha så lite disponibel inntekt at man ikke har råd til det helt nødvendige, som for eksempel mat, rent vann, tak over hodet eller hygieneprodukter. FN definerer grensen for ekstrem fattigdom som 2,15 amerikanske dollar om dagen; om en ligger under denne grensen, regnes man altså som ekstremt fattig (FN-Sambandet, 2025). Denne typen fattigdom er i stor grad utryddet i norsk kontekst – Norge har allerede nådd FNs bærekraftsmål 1.1 om å avskaffe ekstrem fattigdom.

Når vi snakker om fattigdom i mer velstående land, er det som regel relativ fattigdom vi viser til. Med relativ fattigdom sikter man til personer som har nok til å dekke grunnleggende behov, men som likevel har vesentlig lavere inntekt enn det som anses som en akseptabel levestandard i landet. Det finnes mange måter å måle relativ fattigdom på – i EU er grensen for relativ fattigdom satt til 60 prosent av medianinntekten i hvert land. Det er denne grensen Statistisk Sentralbyrå (SSB) bruker når de viser til vedvarende lavinntekt i Norge (Hattrem, 2023). En svakhet ved denne målemetoden, er at den utelukkende tar utgangspunkt i inntekt; den tar ikke hensyn til husholdningens gjeld, prisveksten i samfunnet eller andre økonomiske belastninger. Hva skjer for eksempel når utgiftene øker raskere enn inntektene? Dette vil vi se nærmere på i neste kapittel.

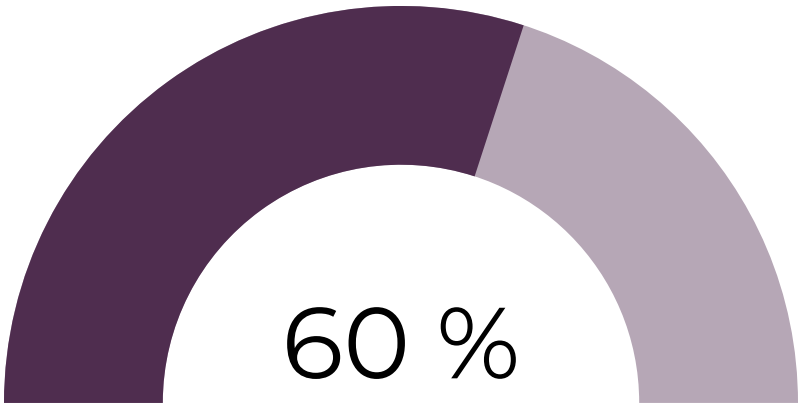

Hvordan ser fattigdommen ut i Norge?

Det finnes ikke ett enkelt bilde av fattigdom i Norge. Mange som lever under SSBs grense for vedvarende lavinntekt opplever komplekse og sammensatte utfordringer. Det er likevel noen grupper som er mer utsatt enn andre:

- Aleneforeldre har kun én inntekt å leve av, og har i tillegg mindre fleksibilitet i arbeidslivet sammenlignet med familier med to forsørgere.

- Innvandrere er overrepresentert i statistikken av varierende årsaker, som for eksempel språkbarrierer, manglende kjennskap til norsk arbeidsliv og velferdssystem, eller lavere tilgang til arbeidslivet.

- Minstepensjonister har ofte inntekter under SSBs lavinntektsgrense.

- Uføretrygdede mottar 66 prosent av sin tidligere inntekt, noe som kan være svært krevende økonomisk.

- Personer med svak eller ustabil tilknytning til arbeidslivet har som regel større utfordringer med å opprettholde et stabilt inntektsnivå, sammenliknet med personer i heltidsstillinger.

Selv om noen grupper er overrepresentert i fattigdomsstatistikk, er det likevel slik at fattigdommen i Norge ofte er usynlig. Å leve i fattigdom i Norge er svært skambelagt, og mange prøver derfor å skjule deres egen situasjon, selv for familie og venner. Dette kan ha sammenheng med en forestilling om at sikkerhetsnettet i velferdsstaten fungerer som det skal, og forhindrer at folk havner i varig fattigdom og utenforskap. Å falle utenfor i et land med høy velstand og en sterk velferdsstat kan derfor oppleves som et personlig nederlag, selv om årsakene som regel er utenfor ens egen kontroll – eksempelvis sykdom, arbeidsledighet, uførhet, økte boutgifter, eller til og med skillsmisse.

I 2022 gjennomførte Røde Kors en kartlegging av hvordan barn og ungdom opplever å vokse opp i familier med dårlig råd, og følelser knyttet til skam var noe som gikk igjen hos mange. Dette kan for eksempel handle om å grue seg til å dra på skolen, å slutte på fritidsaktiviteter fordi man ikke vil be foreldrene om penger til nødvendig utstyr, eller å ikke kunne delta på utflukter med skolen (Hølaas & Karmhus, 2022). Fafos kartlegging av tilbud for mathjelp fra 2023 bekrefter også at skam og fattigdom er sterkt sammenflettet. Her forteller flere at de opplever det som vanskelig å oppsøke slike tilbud, og mange ser dette som siste utvei (Fløtten et al., 2023). I andre intervjuer med frivillige som jobber på hjelpesentralene, kommer det også fram at å søke denne typen hjelp er noe mange opplever som svært skamfullt og ubehagelig (NRK, 2023).

Det at mange føler på skam knyttet til økonomiske vanskeligheter, gjør også at det er vanskelig å synliggjøre erfaringene til personer som faktisk lever i fattigdom. Fordi få ønsker å stå fram og fortelle om sin situasjon, blir debatten ofte dominert av tall og statistikk. Selv om slike tall er viktige, gir de sjelden et fullstendig bilde av de daglige utfordringene mange opplever i møte med økonomisk og sosialt utenforskap.

En som kjenner seg igjen i dette, er Pål Hetland, som deler sin historie i NRKs dokumentarserie «Den norske fattigdommen». For ham har både skilsmisse og sykdom utløst økonomiske problemer, og han beskriver hvordan forventningen i Norge er at man i de fleste tilfeller skal klare seg selv. Selv Hetland, som trosser skammen og stiller opp på NRK, liker ikke begrepet «fattig», da det kan oppleves stigmatiserende – han foretrekker i stedet å bruke ordet «blakk». Han forklarer følelsen slik:

> *Det er liksom så lett å tjene penger at de fleste burde greie det. Så når man ikke har gjort det, og derimot har havnet utafor, dukker det nok opp et forklaringsbehov. […] Når du er en av dem som ikke har noe særlig penger, er du litt redd for at folk oppfatter deg som dum eller udugelig, rett og slett* (NRK, 2025b).

Samtidig understreker Hetland betydningen av åpenhet. Han skulle ønske flere snakket høyt om sine utfordringer, for når så få tør å dele at de sliter, forblir mange problemer skjult og ender under radaren for folk flest. Dette kommer også fram i den ovennevnte kartleggingen fra Røde Kors. Her fortalte et av intervjuobjektene at hun klarte å legge skammen bak seg først da hun ble en del av et klassemiljø preget av åpenhet, inkludering og mangfold:

> *Det at du kunne være åpen og snakke om det, og ikke eie skam og ikke være skamfull, tenke at det er skamfullt. Jeg tror det har hjulpet meg å gi litt slipp, da, det er det som har gjort at jeg har kommet meg videre, hvis det gir mening* (Hølaas & Karmhus, 2022).

02. UTVIKLINGEN AV FATTIGDOM I NORGE

Over de siste årene har det skjedd både positive og bekymringsfulle endringer i Norge når det gjelder fattigdom, levekår og økonomisk ulikhet. Ifølge SSB levde 10,9 prosent av befolkningen med lavinntekt i 2023 – det vil si under 60 prosent av medianinntekten i Norge (SSB, 2023a). I 2023 var denne grensen satt til 285 700 kroner etter skatt for en enslig uten barn, noe som tilsvarer omtrent 23 800 kroner i måneden.

Andelen barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt har økt betydelig de siste 20 årene, noe som har vært en kilde til bekymring, spesielt fordi vi vet at barn som vokser opp i lavinntektsfamilier har større risiko for å oppleve fattigdom og utenforskap også senere i livet. En positiv utvikling er at det ser ut til at trenden ser ut til å snu; de siste årene har det blitt registrert en nedgang i andelen barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt (SSB, 2025b). Dette har trolig sammenheng med en rekke politiske tiltak rettet mot barnefamilier, eksempelvis økt barnetrygd og billigere barnehage.

Fafos Ulikhetsbarometer bekrefter at ulikheten i Norge har økt de siste 20 årene, særlig når det gjelder inntekt og formue (Fafo, 2024). De mest formuende husholdningene har økt sin andel av totalformuen i Norge, samtidig som "middelklassen" har krympet. Boligmarkedet tydeliggjør forskjellene ytterligere, ved at flere med lav inntekt blir sittende fast som leietakere, mens de med høyere inntekt i større grad får tilgang til den tryggheten det er å eie egen bolig – samtidig skyter leieprisene i været. I tillegg har lavere inntektsgrupper ofte svakere tilknytning til arbeidslivet, lavere organisasjonsgrad og dårligere forhandlingsposisjon. Samlet bidrar dette til at ulikheten ikke bare vokser på papiret, men også oppleves som mer synlig i hverdagen – i boligmarkedet, fritids- og forbruksmønstre og gjennom sosiale medier.

Det er verdt å merke seg at tallgrunnlaget i Fafos Ulikhetsbarometer bygger på data fra perioden 2006-2019 for inntektsulikhet og 2010-2021 for formuesulikhet (Fafo, 2024). Effekten av nyere politiske tiltak i Ulikhetsbarometeret, som for eksempel den målrettede innsatsen mot familiefattigdom, fanges derfor ikke opp i materialet. Likevel gir analysene et viktig bilde av utviklingen, ettersom de avdekker tydelige trender over tid. Nettopp fordi funnene viser langvarige mønstre, bør de tas på alvor i vurderingen av dagens ulikhet.

Dyrtiden er ikke over

På bakgrunn av at konsumprisindeksen (KPI) viste at prisveksten hadde dempet seg kraftig mot slutten av 2024, og det lå an til reallønnsvekst ved lønnsoppgjøret i 2025, var konsensusen blant kommentatorer og økonomer at dyrtiden var over (SSB, 2025a) (Slettholm, 2025). Det stemmer at den generelle prisveksten har roet seg, men det er likevel to utgiftsposter som fremdeles øker markant og setter press på husholdningsbudsjettene: mat og bolig. Tall fra SSB viser at prisene på mat og alkoholfrie drikkevarer steg med 4,4 prosent fra juni til juli i 2025 – en uvanlig sterk økning sammenlignet med tidligere år (SSB, 2025e). Denne utviklingen betyr at selv små husholdningsbudsjetter må tåle en vedvarende belastning, ettersom matutgifter er en uunngåelig og løpende kostnad. Når slike basisvarer øker mer enn gjennomsnittet, rammer det særlig lavinntektsfamilier, som bruker en større andel av inntekten sin på nettopp mat.

Leiemarkedet viser en tilsvarende og enda mer dramatisk utvikling. Siden pandemien har leieprisene steget med 20 prosent på landsbasis, og 30 prosent i Oslo (Eiendom Norge, 2024) (VårtOslo, 2024). Denne prisveksten er svært høy, og merkes også utenfor de største byene, og de som har minst er også de som blir hardest rammet. I 2024 slo SSB fast at lavinntekshusholdninger bruker 43 prosent av månedsbudsjettet på boligutgifter (SSB, 2023b). Dette gjør det vanskelig for lavinntektsfamilier – som regel unge, enslige eller barnefamilier – å opprettholde trygghet og stabilitet, og bidrar til å øke forskjellene mellom de som eier bolig og de som leier.

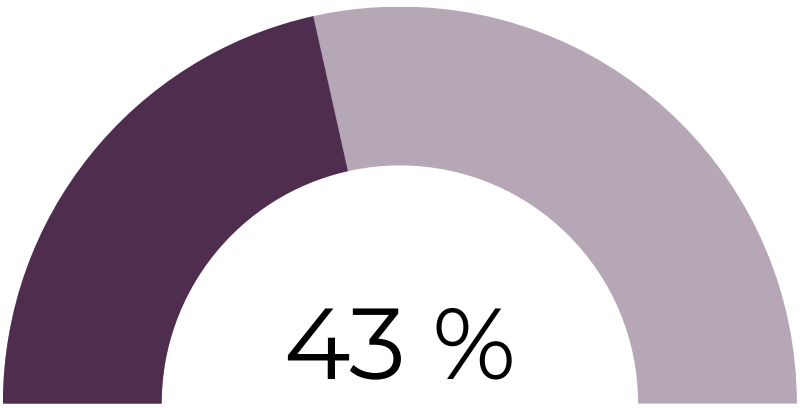

av månedsbudsjettet til lavinntektsfamilier går til boligutgifter

Denne kombinasjonen av høy prisvekst på både mat og bolig gjør at økonomisk sårbarhet nå rammer grupper som tradisjonelt sett ikke har blitt regnet som utsatt. I SSBs levekårsundersøkelse oppgir 1 av 5 at de ikke kan håndtere en uforutsett utgift, som for eksempel en uventet tannlegeregning eller reparasjon på bilen (SSB, 2025c). Til sammenligning er det som nevnt 1 av 10 som lever under lavinntektsgrensen. Resultatene fra levekårsundersøkelsen bekrefter dermed at denne målemetoden har sine svakheter, når en betydelig høyere andel melder at de opplever økonomiske vanskeligheter.

Forbrukerforskningsinstituttet SIFO har utviklet et referansebudsjett som vanligvis brukes som en målestokk for hva som anses som et rimelig forbruksnivå, basert på husholdningssammensetningen din. Legger man inn en husholdning bestående av en voksen med årsinntekt på 480 000 kroner, og to barn på 3 og 12 år, estimerer SIFO et månedlig forbruk på 25 462 kroner, hvorav 9 780 kroner er tiltenkt mat og drikke (SIFO, 2025). En årsinntekt på 480 000 kroner etter skatt plasserer familien over lavinntektsgrensen for denne husholdningssammensetningen, som er på 457 100 kroner, og gir en månedlig inntekt på omtrent 40 000 kroner (SSB, 2024).

Utfordringen med å se månedsinntekten og det estimerte forbruket i sammenheng, er at SIFOs referansebudsjett ikke inkluderer utgifter til bolig. Dermed har familien 14 538 kroner rådighet for boligutgifter, om de følger SIFOs budsjett. Det er ikke lagt inn i kalkulatoren at familien har bil, så de vil være avhengig av å ha tilgang til kollektivtransport. I Oslo ligger gjennomsnittsleien på en treroms leilighet på omtrent 22 000 kroner i måneden i 2025 – en økning fra litt over 16 000 kroner i 2021. I Bergen, Trondheim og Stavanger ligger snittprisen også på minst 16 000 i 2025 (Hybel, 2025). Dette viser at selv med en inntekt over lavinntektsgrensen, kan flere faktorer gjøre det utfordrende for familien å få endene til å møtes innenfor rammene av SIFOs referansebudsjett.

1 AV 5

FORTELLER AT DE IKKE KAN HÅNDTERE EN UFORUTSETT UTGIFT

En ny type fattigdom

Utviklingen som presenteres over, tyder på at en ny type fattigdom har blitt fremtredende i Norge de siste årene: arbeidende fattige. Dette er personer som er tilknyttet arbeidslivet, noen til og med i heltidsstilling, men som likevel sliter med å få endene til å møtes. «The working poor» er et begrep som lenge har preget fattigdomsdebatten i USA og en rekke europeiske land, men som ikke har fått helt fotfeste i Norge enda, fordi arbeid stort sett har blitt ansett som en garanti for økonomisk trygghet. Utviklingen de siste årene, både i prisveksten og i arbeidsmarkedet, har bidratt til at dette ikke lenger kan sies med sikkerhet.

Flere undersøkelser og rapporteringer viser blant annet at en økende andel sosialhjelpsmottakere er tilknyttet arbeidslivet – både heltid og deltid (Nav, 2024a) (SSB, 2025d). Noen tjener akkurat litt for mye til å bli registrert i fattigdomsstatistikken, men har likevel svært begrensede økonomiske marginer, som vist i eksempelet over. Andre tjener godt over lavinntektsgrensen, men kan risikere å havne i vanskeligheter dersom utgiftene deres er høye, for eksempel knyttet til plattformarbeid, pendling eller midlertidige kontrakter. Allerede i 2024 kunne vi lese i Dagsavisen om Kader Kahn som jobber som bud for Wolt og Foodora og tjener 600 000 kroner i året – over dobbelt så mye som lavinntektsgrensen. På grunn av manglende stillingsvern og rettigheter knyttet til plattformarbeid, må han stå for utgifter til blant annet forsikringer, utstyr og sykelønn selv, og sitter dermed igjen med svært lite disponibel inntekt (Dagsavisen, 2024).

Det er ofte vanskelig å dokumentere denne typen fattigdom, ikke minst på grunn av skam og stigma knyttet til økonomiske problemer. Mange som kan kalles arbeidende fattige har ofte høye boutgifter, deltidsstillinger eller usikre arbeidsforhold som gjør økonomien sårbar. Dette medfører mye stress i hverdagen, ettersom uforutsette utgifter kan få store konsekvenser – noe som igjen gir lite overskudd til å lete etter ny jobb eller forhandle om lønn. Situasjoner som dette understreker at fattigdom ikke bare handler om fravær av inntekt, men også om hvor langt inntekten strekker seg i forhold til utgifter og forpliktelser, og viser at selv arbeid ikke alltid beskytter mot økonomisk press.

Sammenlignet med EU har Norge fortsatt en relativt lav andel av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen. Likevel har tendensen de siste tiårene vært at forskjellene øker, og flere havner i vedvarende lavinntekt. Dette viser at selv om Norge kommer bedre ut enn mange andre europeiske land, er fattigdom fortsatt et voksende problem som krever politisk oppmerksomhet. Økningen i ulikhet, særlig innen boligmarkedet og levekostnader, bidrar til å forsterke utfordringene, og gjør at mange husholdninger står i en sårbar situasjon til tross for at den samlede nasjonale velstanden er høy.

03. FARENE VED FATTIGDOM

Fattigdommens konsekvenser varierer fra individ til individ, samtidig som den også medbringer store kostnader for samfunnet – både økonomisk og sosialt. Det er også nødvendig å påpeke at påvirkningene fattigdom har på enkeltmennesker, henger sammen med de store kostandene som blir påført samfunnet. Naturligvis vil det også være flere farer ved fattigdom enn det vi utdyper i dette kapitelet, men vi ønsker å trekke frem de vi ser på som mest påfallende i det norske samfunnet.

Farene for enkeltmennesket

Fattigdom kan ha mange, ofte skjulte, konsekvenser for mennesker som blir påvirket. Sosioøkonomisk utenforskap, trøbbel med å fullføre utdanning, mental uhelse, sykdommer og ensomhet er noen av problemene som oppstår hos mennesker som på et eller annet tidspunkt har kjent på fattigdom i løpet av livet.

For å ha en kronologisk oversikt over farene ved fattigdom, kan vi ta utgangspunkt i en barnefamilie. Et barn som vokser opp i fattigdom har økte sjanser for å utvikle atferdsvansker og somatiske helseproblemer, i tillegg til at språkutvikling, kognisjon, skoleprestasjoner og sosioemosjonell utvikling vil være sterkt preget av situasjonen barnet vokser opp i. Forskning viser også at barn med en psykisk lidelse var fem ganger vanligere i lavinntektsfamilier enn i familier med gjennomsnittsinntekt (Dearing et al., 2011).

Videre forskning presentert av NTNU og UCL forteller oss at mennesker som lever i fattigdom, eller har levd i det i en lengre periode, har kortere forventet levetid enn mennesker med god inntekt. Forskningen viser oss at ungdom i lavinntektsfamilier oftere sliter psykisk, noe som påvirker mulighetene til å ta videre utdanning. I tillegg til dette har foreldrene deres oftere lavere utdanning enn gjennomsnittet. Ettersom utdanningsnivået blant mennesker med lavinntekt generelt er lavere, vil mulighetene for å øke inntektene over tid også være begrenset, noe som øker farene for 'arvet fattigdom'. Forskningen fra NTNU og UCL viser også at mennesker med begrenset utdanning røyker opp til fem ganger mer enn mennesker med høyere og mer utdanning (Goldblatt et al., 2023).

I Folkehelserapporten, publisert av Folkehelseinstituttet (2022), viser også til at depresjon, diabetes og hjerte- og karsykdommer er langt vanligere hos mennesker som tilhører de laveste inntektskvartilene. Ettersom det meste vi har av forskning på fattigdomsfeltet peker på at levd fattigdom øker sjansene for langvarige psykiske og fysiske konsekvenser hos enkeltmennesket, er det nødvendig å se på ringvirkningene konsekvensene på enkeltmennesket har på samfunnet rundt.

Konsekvensene av økt ulikhet i samfunnet

En naturlig konsekvens ved fattigdom, er at ulikhetene mellom mennesker i samfunnet øker. I tillegg til dette øker trykket på velferdsstaten, og behovet for velferdsordninger blir større. Disse makrokonsekvensene har igjen større ringvirkninger innad i ulike samfunn som viser seg gjennom ulike fenomener.

En konsekvens som kan følge av økt ulikhet, er økt kriminalitet. Rådgiver i tankesmien Agenda, og tidligere generalsekretær i NOAS og likestilling, integrering og mangfolds-nettverket, Sylo Taraku ser på barnefattigdom og ulikhet som en grobunn for kriminalitet. Gjennom diverse forskning (Becker, 1974; Hicks & H.Hicks, 2014; SSB, 2018) viser Taraku (2021) til at fattigdom i seg selv ikke er en trigger til økt kriminalitet, men at fattigdom skaper økt ulikhet som igjen skaper en større 'gevinst' for kriminelle. Becker (1974) argumenterer for at den 'sosiale gevinsten' øker i takt med økt ulikhet mellom grupperinger i samfunnet, noe som også bekreftes av en Gallup-undersøkelse med respondenter fra 142 land: det er en klar sammenheng mellom inntektsulikhet og grad av kriminalitet og folks følelse av utrygghet (Taraku, 2021).

Et annet symptom som kan oppstå som følge av økt ulikhet, er mistillit til staten og dens apparater. Forskning til Palmisano & Sacchi (2024) om sammenhengen mellom mistillit til staten og inntektsulikhet basert på 28 EU-land, forteller oss at mistilliten til staten øker blant befolkningen i vestlige demokratier. Ytelsene og politikken en regjering eller stat tilbyr, vil ha mindre tiltro og effekt dersom det er slik at større deler av befolkningen føler at gitte ytelser og politikk ikke minsker ulikhetene innad.

Polarisering er et annet fenomen som de siste årene har påvirket samfunnets utvikling i global sammenheng, som også har hatt fremmarsj i Norge. Forskning fra Gu & Wang (2021) forteller at økt ulikhet mellom de med mest og de med minst generelt sett øker polariseringen i samfunnet, noe som også støttes av generell forskning på dette temaet. Gu & Wang (2021) understreker også hvordan den raske økningen av ulikhet vi har sett i global sammenheng har en sterk påvirkning på den politiske polariseringen og det politiske skillet vi ser i enkeltsamfunn og enkeltstater. Politisk polarisering sees også ofte i sammenheng med mindre tillit til staten og regjeringen, og ettersom fattigdom og ulikhet kan sees på som en pådriver av begge fenomenene, er det kritisk med foretak som tar tak i roten av problemet.

04. HVORDAN KAN VI REDUSERE FATTIGDOM?

De mest virkningsfulle tiltakene mot fattigdom er som regel målrettede innsatser og støtteordninger rettet mot spesielt utsatte grupper, kombinert med en sterk velferdsstat med gode, universelle ordninger for den generelle befolkningen. Et eksempel på dette er den ovennevnte innsatsen rettet mot barnefamilier. Økningen i barnetrygden de siste årene har gitt familier med lav inntekt en direkte økonomisk styrking, og som nevnt ser vi at andelen barn som vokser opp i husholdninger med vedvarende lavinntekt har gått ned. Dette understreker at universelle ordninger kan ha stor betydning for å dempe forskjeller og sikre barn bedre oppvekstsvilkår. Like viktig er tilbud som billig barnehage og skolefritidsordning (SFO). Når familier får lavere utgifter knyttet til omsorg, frigjøres ressurser til andre nødvendige behov. Samtidig gir barnehage og SFO barna et inkluderende fellesskap, noe som forebygger utenforskap og bidrar til sosial utjevning.

En like viktig nøkkel til å redusere fattigdom og utenforskap handler om mer enn økonomiske overføringer og tjenester, nemlig å styrke stemmene og medvirkningen til dem som selv lever i eller tett på fattigdom. Brukerstemmen må løftes og gis reell innflytelse, særlig på lokalt nivå der utfordringene ofte oppleves sterkest i hverdagen. Lavterskelordninger for medvirkning, som Navs brukerutvalg, kan være et viktig verktøy, men for at de skal fungere etter hensikten må denne ordningen styrkes betraktelig. Når mennesker med erfaring fra fattigdom får bidra aktivt i utviklingen av tjenester og tiltak, sikrer man at løsningene treffer bedre og bygger på faktiske behov fremfor antakelser.

Dessverre viser evalueringer av dagens ordning for brukerutvalg at disse utvalgene ofte har begrenset innflytelse og i praksis blir brukt mer som høringsinstanser enn som aktive medspillere (Nyberg et al., 2021). For å styrke brukerstemmen bør disse arenaene gis tydeligere mandat, bedre ressurser og større gjennomslag i beslutningsprosesser. Erfaringene fra enkelte kommuner viser at når brukerrepresentanter faktisk inkluderes tidlig i prosesser, øker tilliten til Nav og til at tjenestene er tilpasset brukernes behov (Nav, 2024b). Dette kan bidra til å senke terskelen for å oppsøke hjelp, noe som er avgjørende for mennesker som allerede befinner seg i en sårbar situasjon.

I tillegg er det avgjørende å involvere organisasjonslivet i dette arbeidet i mye større grad enn i dag. Mange små organisasjoner, ofte tett knyttet til bestemte målgrupper, sitter på verdifull innsikt og erfaring, men blir i dag ofte oversett i politiske prosesser. Ved å løfte frem disse organisasjonene og gi dem en tydelig plass i samarbeidet mellom offentlig sektor og sivilsamfunnet, kan man få fram flere nyanser og sikre at tiltakene når ut til dem som trenger det mest. Dette handler ikke bare om demokrati og deltakelse, men også om å skape mer treffsikre og effektive tiltak mot fattigdom.

Konkrete tiltak

Som nevnt krever innsatsen mot fattigdom en kombinasjon av økonomiske, sosiale og strukturelle tiltak. Nedenfor følger anbefalinger til noen sentrale tiltak som kan bidra til å forebygge og redusere fattigdom i årene framover. Anbefalingene er utarbeidet av Velferdsalliansens medlemmer.

Øke ytelsene og heve inntektstaket

Mange stønader har de siste årene enten stått stille eller økt mindre enn prisveksten. Høyere ytelser, og justering av inntektsgrenser for å kunne motta dem, vil gjøre at flere får reell hjelp når utgiftene øker.

Gjøre det enklere å prøve seg i arbeidslivet

Ordninger som arbeidsavklaringspenger, uføretrygd og sosialhjelp bør utformes slik at det lønner seg å prøve seg i jobb uten å risikere å miste all stønad. I dag er regelverket komplisert, som bidrar til at flere er usikre på hvor mye de kan jobbe uten å få avkortning. Det samme gjelder rapporteringen av arbeid samtidig som man mottar trygd – det kompliserte systemet bidrar til at færre prøver seg i arbeid. I tillegg kommer avkortningen ofte senere enn den ekstra inntekten, som kan bety at de ekstra kronene allerede er brukt opp. Et mer forutsigbart system vil kunne bidra til at flere får varig tilknytning til arbeidslivet.

Bedre Nav-oppfølging for unge

Tidlig og tett oppfølging av unge som står utenfor arbeid eller utdanning kan hindre at midlertidige problemer blir langvarige. Navs ungdomsinnsats og samarbeid med skole og helsetjenester er eksempler på tiltak som kan styrkes – men det bør understrekes at denne typen innsats ikke skal gå på bekostning av andre utsatte grupper.

Styrket gjeldsrådgivning og gjeldsordning

Mange lavinntektsfamilier sliter med gjeld som vokser til det uoverkommelige. Bedre tilgang til gjeldsrådgivning og mer fleksible gjeldsordninger kan forebygge at husholdninger havner i langvarige økonomiske problemer.

Målrettede boligtiltak

Tiltak som startlån, leie-til-eie-modeller og en styrket bostøtteordning kan hjelpe lavinntektsfamilier inn i et mer stabilt boligmarked. Det gir tryggere rammer, reduserer boutgiftsbelastningen og forebygger fattigdom over tid.

Gratis eller rimelig fritidstilbud for barn og unge

Aktivitetskort, idrettstøtte og kulturtilbud bidrar til at barn i lavinntektsfamilier kan delta på lik linje med andre. Dette forebygger utenforskap og kan bryte negative mønstre på sikt. Gratis, eller redusert pris på kollektivtransport for barn og unge i skoleferiene kan i tillegg gjøre det lettere å delta i sosiale aktiviteter, noe som er et viktig tiltak for å fremme sosial inkludering.

Forebygging fremfor reparasjon

Selv om strakstiltak er ytterst nødvendig for de som allerede lever i utenforskap, er det viktig å opprettholde det forebyggende arbeidet som har blitt igangsatt de siste årene. Tiltak som styrker barns oppvekstvilkår, for eksempel gjennom barnehage, SFO og helsetjenester, er en langsiktig investering for å motvirke videreutviklingen av fattigdom og utenforskap.

Samarbeid med frivilligheten

Frivillige organisasjoner når ofte målgrupper på en mer effektiv måte enn det offentlige. Et tettere samarbeid og mer stabile rammevilkår for frivilligheten kan styrke innsatsen mot fattigdom og bidra til helhetlige løsninger.

05. EN NASJONAL STRATEGI FOR BEKJEMPELSE AV FATTIGDOM?

EU forventes i 2026 å presentere sin første helhetlige europeiske strategi mot fattigdom, noe som kan markere et viktig gjennombrudd for en mer samordnet og ambisiøs sosialpolitikk i Europa. Selv om Norge som EØS-medlem ikke er juridisk forpliktet til å følge strategien, gir utviklingen i EU insentiver for å vurdere en lignende strategi på nasjonalt nivå.

EUs initiativ løfter fattigdomsbekjempelse høyere opp på den europeiske agendaen og gir et viktig rammeverk for sosialpolitisk utvikling. For Norge representerer dette en mulighet til å styrke sin egen innsats gjennom en mer samordnet, målrettet og rettighetsbasert tilnærming. En nasjonalt forankret strategi vil gjøre det lettere å se tiltak i sammenheng, identifisere mangler i dagens innsats, og sikre at både nasjonale og lokale myndigheter trekker i samme retning. Kampen mot fattigdom er ikke et nasjonalt spørsmål alene, men en del av en bredere europeisk utvikling – og uavhengig av EU-medlemskap bør Norge være en aktiv deltaker i dette arbeidet.

Dagens innsats mot fattigdom i Norge

Norge har ingen enkeltstående nasjonal strategi for fattigdomsbekjempelse, men heller en tverrdepartemental innsats mot fattigdom. Denne innsatsen utformes gjennom nasjonale velferdsordninger som trygdesystemet, utdanningsstøtte, arbeidsmarkedstiltak, helse- og omsorgstilbud og lignende. Arbeidet mot fattigdom koordineres i hovedsak av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID), men viktige ordninger og virkemidler ligger også under andre departementer og etater. Arbeidet mot fattigdom i Norge kan derfor sies å være fragmentert og sektorbasert. Til tross for at vi har en rekke ordninger og tiltak som fungerer bra, har vi ingen helhetlig, målrettet innsats på tvers av sektorer.

Som en del av Norges forpliktelser til FNs bærekraftsmål, utarbeides det årlig en rapport til Stortinget som redegjør for status og måloppnåelse. Mange av målene er allerede oppfylt i Norge, men det gjenstår fremdeles en del arbeid – spesielt under mål 1, som handler om utryddelse av fattigdom. I delmål 1.2 heter det at relativ fattigdom skal halveres innen 2030, og dersom Norge skal oppfylle dette målet, må det skje noe drastisk. Den relative fattigdommen i Norge har nemlig vært økende de siste årene, og rammet i 2023 omtrent 10,9 prosent av befolkningen. Mål 10, om å redusere ulikhet i og mellom land, har også gått i feil retning i norsk kontekst.

Ifølge FAFOs Ulikhetsbarometer, har både andelen rike og andelen fattige økt mellom 2006-2019, mens andelen i midtsjiktet har krympet – noe som vil si at ulikheten i Norge er økende (Bøckmann, 2024). Økningen i ulikhet gjelder både for inntekts- og formuesulikhet. Faktisk viser en undersøkelse fra American Sociological Review at Norge er et av landene i Europa med høyest ulikhet (Pfeffer & Waitkus, 2021). En medvirkende faktor i den økende ulikheten er at de rike i Norge stadig blir rikere – bare fra 2021 til 2022 økte Norges 400 rikeste sin formue med 263 milliarder kroner (Tellefsen, 2024).

Den økende ulikheten byr på utfordringer for den sosiale mobiliteten i samfunnet. Fattigdom går fremdeles i arv i Norge – det vil si at barn som vokser opp i familier med økonomiske utfordringer, har betydelig større sannsynlighet for å oppleve økonomiske utfordringer i voksen alder (SSB, 2010). Regjeringen har de siste årene lagt ned en målrettet innsats for å motvirke dette, med tiltak som økt barnetrygd, billigere barnehage og gratis kjernetid i skolefritidsordningen. En positiv virkning av dette er at i perioden 2021-2023 så vi for første gang siden 2011 en nedgang i andelen barn som vokser opp i fattige familier (SSB, 2025b). Dessverre opplever likevel mange andre utsatte grupper at de blir nedprioritert til fordel for forebyggende tiltak rettet mot barn og unge. Selv om forebygging er en viktig del av innsatsen mot fattigdom, er strakstiltak rettet mot de som allerede sliter minst like viktig – men fraværet av en nasjonal strategi kan gjøre det krevende å se de ulike utfordringene i sammenheng og å samordne tiltak på tvers av sektorer.

På lokalt nivå finnes det allerede eksempler på en bredere og mer helhetlig innsats mot fattigdom. Eksempelvis har Trondheim kommune tidligere vedtatt en tverrsektoriell handlingsplan mot fattigdom for 2019-2023. Sola kommune vedtok en lokal handlingsplan allerede i 2016. Flere kommuner har i tillegg egne lokale strategier rettet mot barn i fattige familier, og i Oslo har byrådet kunngjort at en egen handlingsplan mot barnefattigdom skal legges frem innen utgangen av 2025 (Ferskaug, 2025). Det er imidlertid store variasjoner mellom kommunene i Norge – enkelte har etablert solide og målrettede strategier, mens andre har begrenset innsats eller mangler en strukturert tilnærming til fattigdomsbekjempelse. Det er i tillegg store geografiske forskjeller i fattigdom; i Sarpsborg og Fredrikstad bor 17,9 prosent av barna i en husholdning med vedvarende lavinntekt, mens det nasjonale tallet er 9,9 prosent (NRK, 2025a). Slike store forskjeller mellom kommuner viser at dagens innsats mot fattigdom på nasjonalt nivå ikke er tilstrekkelig – en helhetlig nasjonalt forankret strategi vil kunne sikre en mer rettferdig innsats og felles rammer for bekjempelse av fattigdom. Uten en overordnet nasjonal plan risikerer man at innsatsen blir tilfeldig og avhengig av lokale prioriteringer og ressurser – slik som i dag.

Som nevnt er ikke Norge som EØS-medlem forpliktet til å følge EUs standarder for sosialpolitikk, men EØS-avtalen påvirker likevel norsk sosialpolitikk på flere måter. Avtalen åpner for fri bevegelighet og arbeid på tvers av landegrenser, og sikrer EØS-borgere vern mot forskjellsbehandling i Norge, for eksempel hva gjelder rett til enkelte sosiale ytelser. I tillegg faller enkelte deler av arbeidslivspolitikken under EØS-avtalen, spesielt tiltak for å forhindre sosial dumping. På områder som ikke omfattes av EØS-avtalen, ser myndighetene likevel ofte til EU for rammeverk for større politiske endringer og tiltak.

Hva er fordelene med å ha en samlet nasjonal strategi for fattigdomsbekjempelse?

Utformingen av en nasjonal strategi for bekjempelse av fattigdom kan styrke dagens innsats på flere måter, ved å legge til rette for en mer helhetlig, målrettet og langsiktig innsats enn dagens fragmenterte tilnærming. Til fordel for separate rammer og uklare ansvarsforhold, kan en samlet nasjonal strategi gjøre arbeidet mot fattigdom mer effektivt og rettferdig, og sørge for at tiltak faktisk når fram til dem som trenger det mest.

Helhetlig og koordinert innsats

Forankring av arbeidet i en felles strategisk retning åpner for bedre samordning på tvers av sektorer. I dag preges innsatsen ofte av «silo-tenkning», der helse, utdanning, arbeid og velferd opererer uten tilstrekkelig koordinering. En nasjonal strategi kan etablere en tydelig ansvarsfordeling og forpliktende samspill mellom aktører.

Tydelige mål og prioriteringer

Per i dag finnes det ingen overordnet, forpliktende målsetting for bekjempelse av fattigdom på nasjonalt nivå, foruten FNs bærekraftsmål. Utfordringen med dette er at bærekraftsmålene ikke er tilpasset nasjonal kontekst. En norsk strategi med klart definerte mål, delmål og indikatorer vil styrke den sosialpolitiske innsatsen og gi grunnlag for systematisk oppfølging.

Mer effektiv ressursbruk og bedre resultater

Tiltak kan i større grad sees i sammenheng og evalueres samlet, i stedet for å gjennomføres via spredte enkeltprosjekter med kort tidshorisont og begrenset varig effekt. Dette øker treffsikkerheten i politikken og gir bedre grunnlag for læring og forbedring.

Bedre kobling mellom lokale og nasjonale tiltak

En nasjonal strategi kan fungere som et rammeverk hvor lokale og regionale initiativ kan forankres i en felles målstruktur. Som en del av en større nasjonal strategi vil lokale innsatser sikres nødvendige ressurser og oppfølging, samtidig som den lokale konteksten kan ivaretas. Dette vil også bidra til å redusere geografiske forskjeller i innsats og resultater.

Brukermedvirkning

Personer med egenerfaring med fattigdom og utenforskap bør ha en tydelig rolle i utformingen av strategien. En nasjonal strategi kan etablere faste former for brukermedvirkning, for eksempel i form av samarbeid med brukerorganisasjoner, og styrke demokratisk legitimitet i sosialpolitikken. I tillegg vil en norsk strategi som følger opp EU-strategien kunne åpne for tettere samarbeid med andre europeiske land, inkludert erfaringsutveksling om brukermedvirkning. Det vil gi Norge mulighet til å både lære av og bidra til utviklingen av europeisk sosialpolitikk – og samtidig hente inspirasjon til hvordan vi sikrer representasjon av utsatte grupper i nasjonal politikk.

Langsiktighet og politisk forankring

En strategi vedtatt av Stortinget vil sikre kontinuitet og forpliktelse på tvers av regjeringsskifter. Det gir også bedre grunnlag for langsiktig finansiering og forebygger at viktige tiltak faller bort i årlige budsjettforhandlinger.

Styrking av Norges internasjonale forpliktelser

En samlet nasjonal strategi vil bidra til at Norge i større grad etterlever FNs bærekraftsmål, spesielt mål 1 om utrydding av fattigdom. Samtidig vil det vise tydeligere samsvar mellom norsk sosialpolitikk og EUs sosialpolitiske prioriteringer. Det styrker både legitimiteten til norsk innsats og Norges rolle som aktiv deltaker i europeisk samarbeid.

Hvorfor bør en nasjonal strategi prioriteres nå?

I en tid preget av globale kriser, krig i Europa og en mer ustabil sikkerhetssituasjon, kan det virke som om kampen mot fattigdom må vike for andre prioriteringer. Men det er nettopp nå – i et krevende politisk og økonomisk klima – at det er viktigst å sikre sosial trygghet og forebygge utenforskap.

Fattigdom er ikke et isolert problem for dem som rammes direkte – det har konsekvenser på alle nivåer i samfunnet. Langvarig utenforskap kan føre til svekket psykisk og fysisk helse, lavere utdanningsnivå, mindre arbeidsdeltakelse og økt bruk av helsetjenester og sosiale ytelser (FHI, 2022). Det går også utover samfunnets produktivitet og tillit, som begge er essensielle grunnstener i en bærekraftig velferdsstat. Å investere i fattigdomsbekjempelse er derfor ikke bare et tiltak for sosial rettferdighet – det er også gunstig for den nasjonale økonomiske situasjonen.

Krig og konflikt i Europa og andre deler av verden fører til økt forflytning og migrasjon. Dette øker presset både på nasjonale budsjetter og på lokalsamfunn som tar imot flyktninger. Samtidig ser vi som nevnt at sosial ulikhet og økonomisk sårbarhet øker i Norge. Støtte til Ukraina og internasjonal solidaritet er avgjørende, men det kan ikke skje på bekostning av egne innbyggere som faller utenfor. Med et statlig oljefond på nærmere 20 000 milliarder kroner, har Norge både ressurser og mulighet til å ivareta både globale og nasjonale forpliktelser (Oljefondet, 2018). Å styrke innsatsen mot fattigdom i Norge er ikke et spørsmål om midler, men om politisk vilje.

Med den kommende EU-strategien vil det trolig komme forventninger om at medlemslandene utvikler egne nasjonale strategier. En norsk nasjonal strategi kan styrke Norges legitimitet i samhandlingen med EU, og gjøre det lettere å delta i europeiske satsinger, hente erfaringer, samarbeide om løsninger og få tilgang til relevante støtteordninger. Samtidig kan vi bidra til å forme den europeiske sosialpolitikken gjennom vår egen kunnskap og erfaring.

Som nevnt har flere kommuner allerede utviklet gode lokale handlingsplaner for å bekjempe fattigdom. Disse planene viser at det allerede finnes lokal kompetanse, kreativitet og engasjement – men også at innsatsen er ujevnt fordelt og ofte sårbar for budsjettkutt. Ved å samle og forankre lokale tiltak i en nasjonal strategi, kan man skape bedre koordinering, erfaringsdeling og økonomisk forutsigbarhet for kommunene. En slik struktur vil også styrke små og mellomstore frivillige organisasjoner, som i dag spiller en avgjørende rolle i lavterskeltilbud og forebyggende arbeid, men som ofte mister støtte i økonomiske nedgangstider – nettopp når behovet for dem er størst (Frivillighet Norge, 2024).

En nasjonal strategi for fattigdomsbekjempelse, i samspill med lokale strategier, vil sikre at arbeidet mot utenforskap ikke styres av tilfeldige initiativer eller årlige budsjettprioriteringer, men heller av langsiktige, målrettede og forpliktende rammer.

Hvordan kan samhandling med EU bidra til å etablere strategier mot fattigdom på nasjonalt og lokalt nivå i Norge?

Gjennom EØS-avtalen og annen europeisk samhandling har Norge bred tilgang til EUs politikk, programmer og nettverk. Dette gjelder også innen sosialpolitikk og bekjempelse av fattigdom. Med den kommende helhetlige EU-strategien mot fattigdom, har Norge mye å hente gjennom aktiv deltakelse og tilpasning – både på nasjonalt og lokalt nivå.

Kunnskaps- og erfaringsutveksling

Et av de mest konkrete bidragene fra EU-samarbeidet er tilgangen til kunnskap, data og erfaringer fra andre land. Norge får gjennom EØS og deltakelse i ulike europeiske nettverk innsikt i:

- hvordan andre land har utviklet og implementert sine nasjonale strategier mot fattigdom
- hvilke modeller og tiltak som har vist seg å fungere i praksis, og hvilke som ikke har det
- hvilke indikatorer og målemetoder som benyttes for å dokumentere utvikling over tid, særlig gjennom kilder som Eurostat, OECD og Eurofound

Denne kunnskapen kan ikke bare brukes til å informere utformingen av en norsk strategi, men også til å holde nasjonale myndigheter ansvarlige gjennom sammenlignbare data og målbar fremgang.

I tillegg får Norge gjennom deltakelse i europeiske brukernettverk tilgang på innsikt fra brukerorganisasjoner og mennesker med erfaring fra fattigdom. Dette styrker kvaliteten på tiltakene og forankrer politikken i faktiske behov.

Politisk press

Europeiske organisasjoner legger i økende grad vekt på helhetlige, rettighetsbaserte tilnærminger til fattigdomsbekjempelse. Når EU nå går i retning av en felles strategi for å nå sine mål, skapes det samtidig et politisk press for at også samarbeidspartnere, som Norge, bør etablere tilsvarende ambisjoner.

Et slikt europeisk initiativ gir økt legitimitet og ytre motivasjon for norske myndigheter til å utvikle en nasjonal strategi. Samtidig kan det styrke grunnlaget for at kommuner og fylker utvikler egne lokale strategier, forankret i en nasjonal helhet. EUs arbeid kan dermed fungere som et insentiv for nasjonal handling, og bidra til å løfte fattigdomsbekjempelse høyere på den politiske dagsordenen i Norge.

Finansiering og prosjektsamarbeid

Gjennom EØS-midlene, EU-programmer og ulike samarbeidsprosjekter kan norske aktører – både kommuner, sivilsamfunn og forskningsmiljøer – få støtte til å:

- prøve ut nye tiltak i mindre skala
- samarbeide med europeiske partnere for å utforme lokale strategigrunnlag
- etablere prosjekter med tydelig forankring i helhetlige tilnærminger, og hente inspirasjon fra naboland med lignende sosiale utfordringer

Dette gir praktiske muligheter for å utvikle og teste innholdet i både nasjonale og lokale strategier, uten at alt må finansieres over ordinære statsbudsjett eller kommunebudsjetter.

Bærekraftsmål og internasjonal rapportering

For å sikre etterlevelse av FNs bærekraftsmål, spesielt mål 1 og 10 om fattigdom og ulikhet, kreves mer strukturert og målbar oppfølging enn det som gjøres i dag. En nasjonal strategi kan gjøre det lettere å dokumentere hva Norge faktisk gjør for å redusere fattigdom. Dette vil igjen sørge for en mer effektiv og helhetlig rapportering til FN og EU-partnere. Dette styrker ikke bare politikken i seg selv, men også Norges internasjonale troverdighet og muligheter for videre samarbeid.

Oppsummert

Samhandling med EU gir Norge tilgang til et bredt sett av virkemidler – kunnskap, politisk motivasjon, finansieringsmuligheter og nettverk – som samlet sett kan bidra til å utvikle og styrke både nasjonale og lokale strategier for bekjempelse av fattigdom. Å utnytte dette potensialet vil ikke bare være i tråd med europeiske forventninger, men også med Norges egne behov for å redusere ulikhet og sikre et mer inkluderende samfunn.

07. LITTERATURLISTE

Bøckmann, E. (2024). Ulikhetsbarometeret - utvikling i inntektsulikhet 2006-2009. Fafo. https://www.fafo.no/images/pub/Faktaflak_2.pdf

Dagsavisen. (2024, 30. april). Dette er de norske arbeidende fattige. Dagsavisen. https://www.dagsavisen.no/nyheter/dette-er-de-norske-arbeidende-fattige/6723736

Dearing, E., Zachrisson, H. D. & Mykletun, A. (2011). Fattigdommens konsekvenser for utvikling og psykisk helse. Tidsskrift for Norsk psykologforening, 48(8), 785-787. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2011as08ae-Fattigdommens-konsekvenser-for-utvikling-og-psykisk-helse

Eiendom Norge. (2024, 9. oktober). Fortsatt frisk vekst i leieprisene. Eiendom Norge. https://eiendomnorge.no/nyheter/fortsatt-frisk-vekst-i-leieprisene-article2738-919.html

Fafo. (2024, 17. desember). Ulikhetsbarometeret. Fafo. https://www.fafo.no/prosjekter/aktive-prosjekter/ulikhetsbarometeret
Ferskaug, J. (2025, April 29). Gi oss i Oslo drahjelp mot fattigdom. Avisa Oslo. https://www.ao.no/byradet-skal-innen-utgangen-av-2025-legge-frem-en-handlingsplan-mot-barnefattigdom/o/5-128-1037846

FHI. (2022, 16. september). Sosiale helseforskjeller i Norge. Folkehelseinstituttet. https://www.fhi.no/he/fr/folkehelserapporten/samfunn/sosiale-helseforskjeller/?term=

Fløtten, T., Frisell, G., & Hansen, I. L. S. (2023). Veldedighet i velferdsstaten. Fafo. https://www.fafo.no/images/pub/2023/20845.pdf

FN-Sambandet. (2025, 30. januar). Utrydde fattigdom - FNs bærekraftsmål. FN-sambandet. https://fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/utrydde-fattigdom

Folkehelseinstituttet. (2016, 1. mai). Folkehelserapporten – Helsetilstanden i Norge. Folkehelseinstituttet. Hentet fra https://www.fhi.no/he/fr/folkehelserapporten/

Frivillighet Norge. (2024, 8. oktober). Kjære kommune-Norge: Ikke kutt i frivilligheten. *NTB*. https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/18273206/kjaere-kommune-norge-ikke-kutt-i-frivilligheten?publisherId=8866632&lang=no

Goldblatt, P., Castedo, A., Allen, J., Lionello, L., Bell, R., Marmot, M., von Heimburg, D., & Ness, O. (2023). *Rapid review of inequalities in health and wellbeing in Norway since 2014* (Rapport nr. 3/23). UCL Institute of Health Equity. https://www.instituteofhealthequity.org/resources-reports/rapid-review-of-inequalities-in-health-and-wellbeing-in-norway-since-2014/read-the-full-report.pdf

Gu, Y., & Wang, Z. (2022). Income Inequality and Global Political Polarization: The Economic Origin of Political Polarization in the World. Journal of Chinese political science, 27(2), 375–398. https://doi.org/10.1007/s11366-021-09772-1

Hattrem, A. (2023, 14. juni). Hvor mange er fattige i Norge? – SSB. Statistisk sentralbyrå. Retrieved September 12, 2025, from https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/hvor-mange-er-fattige-i-norge

Hølaas, I. I., & Karmhus, A. A. (2022). Når barn må være voksne: Skildringer om oppvekst i fattigdom. Røde Kors. https://www.rodekors.no/globalassets/_rapporter/barn-og-unge/nar-barn-ma-vare-voksne_rode-kors.pdf

Hybel. (2025). Leieprisutvikling Oslo. Hybel. https://hybel.no/leieprisstatistikk/Oslo/

Nav. (2024a, 27. februar). 16 prosent økning i sosialhjelpsmottakere. Nav Arbeid og velferd. https://arbeidogvelferd.nav.no/news/2024/2/16%20prosent%20%C3%B8kning%20i%20sosialhjelpsmottakere

Nav. (2024b). Slik opplever brukerne Nav: Navs personbrukerundersøkelse 2024. Nav. https://www.nav.no/_/attachment/inline/7696ecc1-b2ac-4d94-9179-1cefc63ad4a2:359c7aa76499cfd4462fa1021609a76f152dd21e/Personbrukerunders%C3%B8kelsen%202024.pdf

NRK. (2023, 30. september). Folk i full jobb henter mat hos Frelsesarmeen: – De kommer hit og gråter. NRK. https://www.nrk.no/buskerud/folk-i-full-jobb-henter-mat-hos-frelsesarmeen_-_-de-kommer-hit-og-grater-1.16570615

NRK. (2025a, 5. februar). *Færre barn lever i familier med lav inntekt*. https://www.nrk.no/ostfold/barnefattigdom-har-gatt-ned-1.17217507

NRK. (2025b, 23. august). Pål Hetland var blakk i mange år. *NRK*. https://www.nrk.no/kultur/xl/pal-hetland-var-blakk-i-mange-ar-1.17534648

Nyberg, T. E., Friss-Petersen, S., Otterbekk, S. R., & Thorgersen, A. (2021, 10. mars). *Kritiske diskusjoner gir opplevd medvirkning - En analyse av Navs brukerutvalg*. Nav. https://arbeidogvelferd.nav.no/article/2021/03/Kritiske-diskusjoner-gir-opplevd-medvirkning-%E2%80%93-En-analyse-av-NAVs-brukerutvalg

Oljefondet. (2018, 7. februar). Norges Bank Investment Management. https://www.nbim.no/no (Hentet 18. juli 2025)

Palmisano, F., & Sacchi, A. (2024). Trust in public institutions, inequality, and digital interaction: Empirical evidence from European Union countries. Journal of Macroeconomics, 79, Artikkel 103582. https://doi.org/10.1016/j.jmacro.2023.103582

Pfeffer, F. T., & Waitkus, N. (2021). The Wealth Inequality of Nations. American Sociological Review, 86(4), 567–602. https://doi.org/10.1177/00031224211027800

SIFO. (2025). Referansebudsjettet – kalkulator. OsloMet. Hentet 17. september, 2025, fra https://www.oslomet.no/om/sifo/referansebudsjettet

Slettholm, A. (2025, 10. januar). R.I.P. Dyrtiden (2021-2024). Men minnet lever videre. Aftenposten. *https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/73Qyj9/rip-dyrtiden-20212024-men-minnet-lever-videre*

SSB. (2010, 21. juni). Går økonomiske levekår i arv? . Ssb.no. https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/gaar-okonomiske-levekaar-i-arv

SSB. (2023a, 14. juni). Hvor mange er fattige i Norge? – SSB. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/hvor-mange-er-fattige-i-norge

SSB. (2023b, 18. desember). Bolig står for nesten halvparten av forbruket til lavinntektshusholdninger. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/forbruk/statistikk/forbruksundersokelsen/artikler/bolig-star-for-nesten-halvparten-av-forbruket-til-lavinntektshusholdninger

SSB. (2024). *09593: Lavinntektsgrenser i kroner (EU- og OECD-skala), etter husholdningstype 2009 - 2023. Statistikkbanken*. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/statbank/table/09593/

SSB. (2025a, 10. januar). *Prisveksten avtok i 2024 – SSB*. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/konsumpriser/statistikk/konsumprisindeksen/artikler/prisveksten-avtok-i-2024

SSB. (2025b, 5. februar). *Lavere andel barn med vedvarende lavinntekt i 2023*. Statistisk sentralbyrå. Retrieved September 16, 2025, from https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/lavere-andel-barn-med-vedvarende-lavinntekt-i-2023

SSB. (2025c, 10. april). *Fattigdomsproblemer, levekårsundersøkelsen – SSB*. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekar/statistikk/fattigdomsproblemer-levekarsundersokelsen

SSB. (2025d, 24. juni). Økonomisk sosialhjelp – SSB. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/trygd-og-stonad/statistikk/okonomisk-sosialhjelp

SSB. (2025e, 11. august). Økt prisvekst i juli – SSB. Statistisk sentralbyrå. *https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/konsumpriser/statistikk/konsumprisindeksen/artikler/%C3%B8kt-prisvekst-i-juli*

Taraku, S. (2021, 30. juni). Er barnefattigdom årsaken til ungdomskriminalitet? Agendamagasin. Hentet fra https://agendamagasin.no/kommentarer/barnefattigdom-arsaken-ungdomskriminalitet/

Tellefsen, T. K. (2024, 19. september). Dette er Norges 400 rikeste. Finansavisen. https://www.finansavisen.no/finans/2024/09/19/8177241/dette-er-norges-400-rikeste

VårtOslo. (2024, 24. mars). Leieprisene i Oslo har økt med nesten 30 prosent på tre år: - Det finnes ingen rask løsning på problemet, sier boligekspert. *VårtOslo*. https://www.vartoslo.no/boligmarkedet-direktoratet-for-byggkvalitet-finn-eiendom/leieprisene-i-oslo-har-okt-med-nesten-30-prosent-pa-tre-ar-det-finnes-ingen-rask-losning-pa-problemet-sier-boligekspert/552754

Velferdsalliansen

EAPN Norway